

Hobbi és sport fogalomkörű kölcsönszavak a Termini-szótár muravidéki korpuszában

1. A kétfélmillió lakost számláló Szlovéniában a kisebbségi magyar nyelv regionális hivatalos nyelv státuszú. A szlovén államnyelvvél azonos értékű (és rangú) a Muravidéken, az autochton magyar nemzeti közösség lakhelyén, az ún. nemzetiségileg vegyesen lakott (röviden: kétnyelvű) területen (territoriális kisebbség). A magyar nyelv muravidéki (szlovéniai) kontaktusváltozatainak, a magyar beszélőközösség vernakuláris anyanyelvváltozatainak kutatását, a (magyar) nyelvhasználat minél szélesebb körű leírását mindig is fontosnak tartotta mind a helyi, mind a magyarországi, mind pedig a többségi nyelvészközösség (Kolláth – Gróf 2013). Egyértelmű ma már, hogy a nyelvészeti és az interdiszciplináris kutatásokban a többnyelvűségi szemlélet hangsúlyozása, érvényre juttatása elengedhetetlen feltétele az anyanyelvi megmaradásnak, csak ez adhat ugyanis biztos és szükséges alapot a különböző nyelvekben élésnek a többnyelvű, multikulturális térségben (Kolláth 2020). Ebben a folyamatban nagyon fontos szerepet játszik a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat minden (nyelvi határtalanító) programja, hiszen a külső régiók nyelvi helyzetének elemzésével az anyanyelvváltozatok vitalitásának erősítéséhez, egyfajta konvergens fejlődési irány stabilizálásához járul hozzá (Benő – Péntek 2011, Szoták 2017, Benő–Juhász–Lanstyák 2020). Írásomban a Kutatóhálózat által létrehozott *Termini online magyar-magyar szótár és adatbázis* (termini.nytud.hu/htonline/htlista.php?action=firstpage) egy szeletének rövid bemutatására vállalkozom. Tematikus elemzésemben a muravidéki korpusz anyagának egy szegmensét, a hobbi/kedvtelés és a sport fogalomkörű kölcsönszók jelenlegi helyzetének, életük egy-egy mozzanatának leírását kísérem meg. Céлом ezzel az, hogy az érdeklődők minél jobban megismerjék és minél több színtéren használják is a korpuszt, hogy bevigyék az oktatásba, a kutatásba, az ismeretterjesztésbe, tehát tegyék még élőbbé ezt az élő nyelvváltozatokon alapuló, rendkívül színes nyelvi anyagot.

2. A magyar nyelv határtalanításának folyamatát 2001-től követhetjük nyomon a magyar nyelvtudományban (Benő – Juhász – Lanstyák 2020). A kezdetben nyelvi detrianonizációnak nevezett tevékenység a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózata tudatos, egységes szempontok alapján szervezett elméleti és gyakorlati tevékenységében realizálódik (Benő – Péntek 2011, Lanstyák 2006, Kolláth 2007, 2020 és passim). A nyelvi határtalanítás a magyar nyelv szétfejlődésével kapcsolatos munkákat jelöli. Elsősorban lexikológiai és lexikográfiai, valamint korpusznyelvészeti kutatások értendők rajta. A szóhatártalanítás célja az, hogy a határon túli nyelvváltozatok sajátos szókinccse – a kölcsönszók jelentőségének megfelelő mértékben – bekerüljön a magyar nyelv készülő szótáraiba és kézikönyveibe¹. Eddig négy nyomtatott szótárba kerültek be a Kutatóhálózat által gyűjtött és rendszerezett kölcsönszók: a *Magyar értelmező kéziszótár* 2. kiadásába², A magyar nyelv kézikönyvtára sorozat első két darabjába (*Osiris Helyesírásba* és az *Idegen szavak szótárába*), valamint az *Értelmező szótár+* -ba. E munka legjelentősebb eredménye a *Termini magyar-magyar online szótár és adatbázis* (termini.nytud.hu/htonline/present.php?action=bemutatas). A szótárba a külső régiók legjellemzőbb, többektől és/vagy gyakran használt államnyelvi eredetű kölcsönszavai és -szerkezetei kerülnek be, a direkt vagy indirekt kölcsönzéssel keletkezett kontaktusjelenségeket gyűjti tehát össze régiós megjelöléssel a szótár. A gyűjtés 2003 óta folyamatos, mint ahogy folyamatos maga a kölcsönzés is, az adott államnyelv és a kisebbségi magyar nyelv régre visszanyúló kontaktusának természetes következményeként. A szótár és adatbázis egyre bővül, szócikkei évről évre finomodnak, a bennük megjelenő adatok minden évben árnyaltabbá, pontosabbá válnak, egyre több információt jelenítenek meg. 2007 óta érhető el online formában a kutatók és az érdeklődő felhasználók számára. A szótár mögött álló adatbázis a Kárpát-medence hét külső régiójából, illetve az utóbbi időkben már Magyarországról is gyűjtött nyelvi anyagon alapul: a négy nagyrégióén (Felvidék, Fv –

¹ A ht (határon túli) nyelvváltozatok sajátos szókinccsrétegébe a magyarországi magyar szókinccstől a kontaktushatás következtében létrejött különbözőségek, másságok, a Trianon utáni nyelvi szétfejlődést reprezentáló szókészlet elemek és más eltérések, pl. a régi (táj)szavak tartoznak bele (Lanstyák 2006, Kolláth 2005, 2007, Benő – Péntek 2011, Pintér 2017 in passim).

² Ez még a külső régiós egyetemi tanszékek és kutatóhelyek hálózattá alakulása előtt történt, 2003-ban jelent meg az ÉKsz.

Szlovákia; Kárpátalja, Ka – Ukrajna; Erdély, Er – Románia; Vajdaság, Va – Szerbia), és a három kistrégióén (Drávaszög – Horvátország, Hv; Muravidék – Szlovénia, Mv; Őrvidék – Ausztria, Őv, illetve újabban vannak Kárpát-medencei (Km, azaz közmagyar) és magyarországi (Hu/Mo) adataink is)³.

Az utóbbi több mint tíz év egységes szempontok szerint megvalósult, következetes régiós szerkesztői munkája lehetővé tette, hogy a gyűjtés, a szócikkek megírása mellett most már nemcsak a nagyrégiókban készülhetnek gazdag adatbázisra támaszkodó elemzések (Benő 2014, Lanstyák 2008, Szoatak 2019), hanem pl. a muravidéki korpusz esetében is – a kölcsönszók használati gyakoriságának szociolingvisztikai szempontú vizsgálatán kívül – sor kerülhet más, több szempontú elemzésre is (Gaál 2020, Kolláth 2012, 2021, Kolláth, Lehocki-Samardžić & Vukov-Raffai 2021).

3. A Termini-szótár 2021 júniusában 5146 szócikket tartalmazott. A muravidéki korpusz 810 lexikai egységéből (ez az összes szócikk 15,7%-a) 26 szó van besorolva a hobbi/kedvtelés fogalomköri kategóriába (is), 28 pedig sport tematikájú (is)⁴, 56 lexikai egység szerepel tehát a most tárgyalandó korpuszban, amely több szempontból is rendezhető, rendszerezhető (Benő 2008, 2014; Lanstyák 2006; Pintér 2017; Szoatak 2017). Mai írásomban a rendszerezés a szerkesztői felület szempontjai, a besorolási lehetőségek alapján történik (a kölcsönszók típusa, szófaja).

3. 1 A többségi nyelv elemeinek a kisebbségi nyelv elemeire és formáira gyakorolt egyenes hatása a kétnyelvű egyén beszédében interferencia. Az interferencia nyelvi következménye a nyelvi kölcsönzés a nyelvi rendszer minden síkján. Az interferenciajelenségek és a kölcsönzéstermékek a kontaktusjelenségek, amelyek, leegyszerűsítve közvetlenek, azaz testesek és közvetettek, azaz testetlenek lehetnek: a kölcsönszók közvetlen (direkt) vagy közvetett (indirekt) érintkezés következményei (Kolláth 2005: 76). A direkt nyelvi kapcsolat közvetlen és alaki kölcsönszókban realizálódik, az indirekt nyelvi hatások pedig jelentésbeli és stílusbeli kölcsön-

³ A rövidítések az egyes régiók felségjelei a szótárban.

⁴ Az is-ek arra utalnak, hogy a kölcsönszók egy része természetesen több fogalomkörbe is besorolható, ezt az adott szócikk mindig jelöli is.

szókban, tükörszókban és -szerkezetekben öltének testet (Benő, Juhász & Lanstyák 2020: 155). Külön csoportot alkotnak a hibrid kölcsönszók és -szerkezetek, bennük ugyanis mind a közvetlen, mind pedig a közvetett kölcsönzés egyszerre követhető nyomon.

A kölcsönzés a beszélt nyelvváltozatokat érinti, az államnyelvi eredetű lexikai egységek elsősorban a beszélt nyelvváltozatokba épültek/épülnek be, így pótolni tudták/tudják a keletkezett nyelvi hiányt (Lanstyák 2008: 134–135). Ez a Muravidékre fokozottan érvényes, ugyanis a magyar nyelv írott változata az iskolai magyartanításon kívül nem nagyon volt jellemző a beszélőközösségre. Az utóbbi idők felgyorsult elektronikus kommunikációja viszont egyre jobban beviszi a kontaktusjelenségeket az írott digilektusokba⁵ is. S míg a magyarországi (standard) nyelvváltozatokat sokan féltik a digitális kommunikáció „igénytelenségének” következményeitől, addig a Muravidéken nyelvmegtartó erejű a tendencia, hiszen elindít egyfajta (eddig nem létező) írásbeliséget. Azt a tényt is fontos hangsúlyoznunk, hogy a kölcsönzés a környezetnyelvből (második nyelv) történik, s ez erősen kihat a folyamat módjára, formájára és mértékére is (Benő 2014: 36).

Az alábbi táblázat átfogó képet ad a két fogalomkört érintő kölcsönszók típusáról. A besorolás a szócikkszerkesztési webes űrlap zárt értéktartományú adatmezőjét követi. A megadott szavak mindig a közmagyar jelentésükkel együtt szerepelnek, betűrendben az adott kategóriában:

⁵ Erről részletesebben pl. Kolláth 2016, Veszelszki 2013.

A kölcsönszó típusa	Példák (a kölcsönelemek jelentésükkel együtt)
Közvetlen kölcsönszó	<i>adidászka</i> 'sportcipő, tornacipő', <i>alsztarka</i> 'tornacipő, edzőcipő', <i>autogol</i> 'öngól', <i>blazina</i> '1. tornaszőnyeg, 2. felfújható gumimatrac', <i>bográcsfesz</i> 'bográcsfőző verseny', <i>csikpauza</i> 'cigiszünet', <i>dirkál</i> '(kis)motorral száguldozik', <i>jugoplasztika</i> 'felfújható úszópárna', <i>kolebnica</i> 'ugrókötél', <i>lumpázik</i> 'vásárol, plázázik', <i>martinovanje</i> 'Márton napi ünneplés, mreza 'háló', <i>nogomet</i> 'foci, futball', <i>odbojka</i> 'röplabda', <i>odbojkázik</i> 'röplabdázik', <i>pancerka</i> 'sícipő', <i>plavalni tecsaj</i> 'úszótanfolyam', <i>plazsa</i> 'tengerpart, strand', <i>prikolica</i> '1. utánfutó, 2. pótkocsi, 3. lakókocsi', <i>rokomet</i> 'kézilabda', <i>rolka</i> '1. garbó, magas nyakú pulóver, 2. gördeszka', <i>rolkázik</i> 'gördeszkázik', <i>sörc</i> 'kötény (a fociban)', <i>szelotejp</i> 'celluxszalag', <i>szmájli</i> 'hangulatjel', <i>szmesko</i> 'hangulatjel', <i>sztártászka</i> 'vászon felsőrészű, könnyű sportcipő, tornacipő, edzőcipő', <i>telovadnica</i> 'tornaterem, edzőterem', <i>tobogán</i> 'csúszda', <i>trénerka</i> 'tréningruha, szabadidőruha', <i>turnir</i> 'sportverseny', <i>vikendica</i> 'nyaraló, vikendház', <i>zsogica</i> 'labda'
Alaki kölcsönszó	<i>folklor</i> 'néptáncszakkör', <i>garderoba</i> 'ruhatár, gardrób', <i>kanu</i> 'kenu', <i>rezerva</i> 'tartalékjátékos'
Hibrid tükörszó vagy -szerkezet Jelentésbeli kölcsönszó	<i>bográcsfesz</i> 'bográcsfőző verseny', <i>odbojkát játszik</i> 'röplabdázik', <i>pókafeeszt</i> 'falunap Pincén, pulykafesztivál' <i>ábrahám</i> 'vkinek az 50. születésnapja, annak megünneplése', <i>kimegy</i> 'szórakozni megy, szórakozik', <i>kosárka</i> 'kosárlabda', <i>kosárkázik</i> 'kosárlabdázik' <i>lambadázik</i> 'vásárol, shoppingol, plázázik', <i>pecáz</i> 'lányok után jár, lányt keres magának'; <i>rekreáció</i> 'üdülés, pihenés, kikapcsolódás'
Stílusbeli kölcsönszó Tükörszó vagy -kifejezés	<i>ringispil</i> 'körhinta' <i>kimegy</i> 'szórakozni megy, szórakozik'

Táblázat 1. A kölcsönszók tipológiája

Jól látható, hogy a közvetlen kölcsönszók vannak abszolút többségben a kiválasztott muravidéki korpuszban (ez más fogalomkörök esetében is így van). Közülük is azok, amelyek teljesen újak a muravidéki magyar nyelvváltozatokban, szlovén hangalakjuk magyar toldalékolással kerül a magyar mondatba, pl. a *blazina* (*Tornánál máma blazinán tornásztunk*)⁶, a *prikolica* (*Minden nyáron megyünk tengerre, ott van a prikolicánk*), a

⁶ A kölcsönszó utáni zárójelben a szótárban szereplő példamondat van megadva. A példamondatok típusát is jelöli a szótár. Terjedelmi korlátok a szótár online jellegéből következően nincsenek, akár szövegdarabok is bekerülhetnek a szócikkbe, ha információs értékük elég intenzív. A „legértékesebbek” a hiteles beszélt vagy írott formák, ezek teszik ugyanis igazán alkalmassá a szótárt interdiszciplináris megközelítésekre is.

zsogica (*Évinek is van egy zsoigicája, meg nekem is*) stb. Feltűnő a korpuszban a márkanevekből vett köznevek gyakori előfordulása: az *adidászka* (Adidas), az *alsztarka* (All Star), a *sztársztászka* (Startas) elvileg ma már mindenféle sportcipőt, edzőcipőt jelent, márkától függetlenül (jelentésbővülés). De ide sorolható a *jugoplasztika* vagy a *szelotejp* lexéma is: a felfújható úszópárna a Jugoplastika márkanevből maradt meg a muravidéki magyar nyelvváltozatokban (retró minősítést kapott a szótárban), a cellulxszalag pedig a Sellotape brit márkanevből került a szlovénba⁷. Néhány kölcsönszó akár több kategóriába is besorolható (többedleges kölcsönszók): a *kimegy* ige pl. jelentésbeli kölcsönszó és tükörszó is egyben. A *bográcsfeszt* közvetlen kölcsönszó is, hiszen ugyanebben az alakban él a szlovénban is, ugyanakkor hibrid típusú is, amennyiben előtagja magyar, utótagja viszont nemzetközi szó.

A hangalakkölcsönzés eredményezte alaki kölcsönszók jóval kevesebben vannak a korpuszban. Legtöbbjük nemzetközi szó, amelyeknek hangalakján érezhető az államnyelvi közvetítés: pl. *folklor* (*Nogometre is jár meg folklorára, ezért nincs ideje délután*) vagy a *garderoba* (*Tréning után a garderobában még szoktunk kicsit beszélgetni*) stb.

Vannak a szótárban ún. hibrid alakulatok is (hibrid tükörszók vagy -szerkezetek). Azokat az összetett szavakat vagy szószerkezeteket nevezzük így, amelyeknek egyik tagja kölcsönszó, a másik pedig magyar, illetve a magyarban is élő nemzetközi (idegen) szó alapalakja. Analitikus szerkezetben pl. a *bográcsfeszt* vagy a *pókafeszt* realizálódott ebben a témakörben, illetve szószerkezetként az *odbojkát játszik*. Az említett két *feszt* egyre többször jelenik meg az írott és az elektronikus sajtóban (a Népújság című hetilapban), a szociális médiában, és kezd gyakoribbá válni a nagy kezdőbetűs írásmód. Ez érthető, hiszen a két neves nap, mindkét rendezvény egyre inkább intézményesülni látszik⁸: „*A bogrács különleges helyet foglal el a hazaiak szívében. Lendva óvárosában, a polgári házak ölelésében, a festői szépségű lendvai szőlőskertek alatt már több évtizede zajlik az ország legnagyobb bográcsfőző versenye. A rendezvény kulináris fesztivál is, ahol a bogrács, e hagyományos szőlőtermelői étel mellett, amelyet kondérban főznek a versenyző csapatok a Fő utcán,*

⁷ A szlovénba is más nyelvből bekerült idegen szó etimonú kölcsönszók a továbbiakban akár külön csoportot is képezhetnek a rendszerben.

⁸ Az élő írásváltozato(ka)t a szótár rögzíti.

számos más helyi finomság is kapható: lendvai pereg, tepertős pogácsa stb. Eme gazdag kulináris kínálat mellett pedig nem feledkezhetünk meg a szőlőtermelők büszkeségéről, a nemes nedűről sem, amely a Bográcsfesztre látogatók poharában gyöngyözik. (<http://www.lendava-lendva.si/>), illetve: „Az idei Pókafeszt különlegessége a "Születéstől az elmúlásig" című fotókiállítás, amely hűen tükrözi a település életét az 1930 és 1970 közötti időszakban” (Népújság, 2020. június 26. 64).

3. 2 Az közvetett nyelvi hatások eredményei a jelentésbeli és stílusbeli kölcsönszók, valamint a tükörszók és -szerkezetek csoportja. A jelentésbeli kölcsönszók esetében a már rögzült (megszokott) jelentésre ráakódik egy régióspecifikus jelentés, a stílusbeliek esetében a standard magyar stílusérték módosul az államnyelvi hatás következtében.

Az *ábrahám* pl. a Muravidéken is ismert keresztnévként (de nagyon ritkán használatos ebben a kontextusban, talán pontosan a szlovénból átvett használati kör miatt), a beszélők többsége talán bibliai eredetét is ismeri, viszont elsődleges jelentése 'ötvenedik születésnap, illetve ennek megünneplése' kölcsönjelentés. A szlovének ugyanis a kerek évfordulókat nagy becsben tartják. Az ötvenediket különösen. Ábrahámnak nevezik, az elnevezésnek természetesen bibliai háttere van. A két „dolog” összekapcsolását többféleképpen magyarázzák. A SSKJ (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*/A szlovén irodalmi nyelv szótára) szerint a zsidók által Jézusnak feltett kérdés a nyitja: „Még ötvenéves se vagy, és láttad Ábrahámot?” Az tehát, aki ötvenéves lesz, az ábrahámot ünnepel, annak ábrahámja van, az lát(hat)ja Ábrahámot, az találkozhat Ábrahámmal... Egy másik interpretáció szerint Ábrahám nagyon magas kort ért meg, százéves korában halt meg (hivatalosan 175 volt halálakor), az ötven ennek a nem hivatalosnak a fele, így annak, aki betölti az ötvenet, megvan az esélye ábrahámi életkor elérésére...

3. 3 A korpuszt meg lehet vizsgálni a kölcsönszók szófaja szerint is. A vizsgált muravidéki szóanyagban igazolódik a kontaktusnyelvészet alapvető megállapítása, miszerint a kölcsönzés a főneveket érinti legerősebben (lásd pl. a Thomason – Kaufman-féle skála [1988]): a főnevek vannak abszolút többségben minden témakörben (80%), a kevés az ige (pl. *dirkál, lambadázik, lumpázik, odbojkázik, pecáz, rolkázik* stb.) vagy az igei

alaptagú szószerkezet (*gólt ad, odbojkát játszik* stb.). A következő időszakban fokozott figyelemmel kell fordulni az igék, illetve a többi szófaj sorsának alakulása felé. És még egy összehasonlítás: a muravidéki korpuszban a szavak és a szószerkezetek előfordulási arányát tekintve a szavaké az abszolút elsőbbség, szószerkezetek (névszói, igei vagy igenévi alaptagúak) nagyon kis számban fordulnak elő akár a közvetlen, akár a közvetett kölcsönzések között.

4. A szótár szócikkei alapvetően kétfélék: ha az adott címszót csak egy régióban ismerik és használják, akkor az egyrégiós vagy saját szócikknek nevezhető. A kiválasztott 54 muravidéki szócikk hatvan százaléka ilyen (pl. *ábrahám, bográcsfeszt, lumpázik, autogol, sörc* stb.). Ha a lexéma több külső régióban is használatos, akkor több régiós vagy közösnek mondható a szócikk (a maradék negyven százalék ilyen a hobbi és sport fogalomkörű szavak körében: pl. *nogomet, kosárcázik, rekreáció, rezerva, odbojka, rolka* stb.). A közös szócikkek nyelvi, társadalmi és gazdasági kapcsolatok leképeződései. A muravidéki kölcsönzők gyakran találkoznak a déli szláv nyelvek kölcsönzéseivel, a horvátországi és a vajdasági lexikai egységekkel. Mv, Hv és Va felségjelű, tehát háromrégiós, közös szócikkek pl. a *kosárka, az odbojka, az odbojkázik, a szelotejp* stb.

Szócikktípus	Példák (a kölcsönelemek)
Több régiós szócikkek - Mv + más régió(k)	<i>rekreáció (Mv + Fv + Va + Ka + Hv; Er), ringispil (Mv + Er + Fv + Va + Őv), szelotejp (Mv + Va + Hv); kanu (Mv + Hv + Őv), kosárka (Mv + Va + Hv), kosárcázik (Mv + Va + Hv), mreza (Mv + Hv), nogomet (Mv + Va), odbojka (Mv + Va + Hv), odbojkázik (Mv + Va + Hv), rezerva (Mv + Er + Fv + Va + Hv + Őv), rolka (Mv + Va), garderoba (Mv + Er + Őv), trénerka (Mv + Va + Hv), plázsa (Mv + Er + Va + Hv)</i>
Egyrégiós szócikkek (Mv)	<i>ábrahám, adidászka, alsztarka, autogol, blazina, bográcsfeszt, csikpauza, dirkál, folklor, jugoplasztika, kimegy, kolebnica, lambadázik, lumpázik, martinovanje, odbojkát játszik, pancerka, pecáz, plavalni tecsaj, pókafezt, prikolica, rokomet, rolkázik, sörc, sztártászka, telovadnica, tobogán, turnir, vikendica, zsongica</i>

Táblázat 2. A kölcsönelemek régiós ismertsége (a szócikkek tipológiája)⁹

5. A többnyelvű, többkultúrájú térségek arculatát számos társadalmi tényező alkotja és alakítja. Benne minden nyelvnek, kultúrának megvan a

⁹ A felségjelek feloldása e tanulmány 2. pontjában olvasható.

maga helye és szerepe. Két vagy több nyelv együttes jelenléte nyelvi érintkezést eredményez, a nyelvi kontaktushelyzet pedig – többek közt – kölcsönzészolyamatokat indít el (Bartha 1999: 98).

Írásomban a Termini-szótár muravidéki korpuszának egy szeletét, a hobby/kedvtelés és a sport fogalomkörű kölcsönszók világát mutattam be meghatározott szempontok alapján. Céлом elsősorban a szótár szélesebb körben való megismertetése volt, az, hogy felkeltsem minél többek érdeklődését a szótárban megjelenített lexikai egységek iránt, hogy minél többen és minél többször használják, s hogy kihasználják lehetőségeit, az összegyűjtött és rendszerezett információkat.

Az államnyelvi eredetű kölcsönszók és -szerkezetek (közvetlen vagy közvetett kontaktusjelenségek) szótárba rendezése óriási jelentőségű.¹⁰ A ht szavak¹¹ kodifikációja emeli a külső régiók magyar nyelvének presztízsét, ezzel segíti a nyelvi megmaradást, az intralingvális diverzitást, a sokféleség elismerésével az integráló egység megteremtését a magyar nyelvközösségben (Tolcsvai Nagy 2017: 187). A Termini-szótár megteremt egy jó gyakorlatot: lehetővé tesz egy olyan magyar–magyar kommunikációt, amire a korábbiakban nem volt lehetőség. A szótár ugyanis nemcsak a külső régiók magyar nyelvhasználatában segít megtalálni az ún. közmagyar megfelelőt, hanem visszafelé is hibátlanul működik: az egynyelvű magyar(országi) beszélő is megismerheti a külső régiók sajátos szavait, s ezzel legalább receptív szinten részt vehet nyelvi életükben, a közös nyelvi létezésben (szimbolikus szempont). Nem beszélve a szótár elméleti jelentőségéről, arról a tényről, hogy a szótárba rendezés és maga az adattárba rendezett korpusz számtalan (nyelvi és nemnyelvi) elemzési lehetőséget, bennük új, friss dimenziókat teremt, s ezzel felpezsdíti a kutatási célokat és tartalmakat az egész magyar nyelvterület nyelvi helyzetére vonatkozóan, többnyelvűségi szemléletet közvetítve, kontrasztív módszerrel, interdiszciplináris megközelítésben (lehetőséget adva pl. az egyes szakmák külső régiós terminológiájának – oktatáster-

¹⁰ Hozzá kell tenni feltétlenül, hogy a szócikket ma már képekkel, fotókkal illusztráljuk, sőt hamarosan hangfelvételek is állnak majd a szótár használóinak rendelkezésére – még szemléletesebbé, jobban hasznosíthatóvá téve ezzel mindazt a gazdag információrendszert, amit a szótár tartalmaz.

¹¹ Ht szavakon a határon túli magyar nyelvváltozatok államnyelvi eredetű lexikai egységeit, tehát a kölcsönelemeket (szavakat, szó szerkezeteket) értjük.

minológia, jogi, közigazgatási stb. – megismerésére, összevetésére, az egyes szaknyelvi korpuszok megszilárdítására, fejlesztésére).

Irodalom

- Bartha Csilla. 1999. *A kétnyelvűség alapkérdései*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Benő Attila. 2004. *A kölcsönszó jelentésvilága. A román–magyar nyelvi érintkezés lexikai-szemantikai kérdései*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egyesület.
- Benő Attila. 2008. *Kontaktológia. A nyelvi kapcsolatok alapfogalmai*. Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó.
- Benő Attila. 2014. *Kontaktusjelenségek az erdélyi magyar nyelvváltozatokban*. Erdélyi Tudományos Füzetek 281. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egyesület.
- Benő Attila, Juhász Tihamér, Lanstyák István. 2020. A Termini „határtalan” szótára. *Magyar Tudomány*. 181 (2). 153–163.
- Benő Attila, Péntek János. 2011. *A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tíz éve*. Dunaszerdahely: Gramma Nyelvi Iroda – Kolozsvár: Szabó T. Attila Nyelvi Intézet.
- Eóry Vilma (szerk.). 2007. *Értelmező szótár+*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Gaál Péter. 2020. A változatos magyar nyelvhasználat a Kárpát-medencében II–VIII. *Népűjság* 64/3, 8, 12, 17, 21, 25, 29, 34, 37. nepujzag.net.
- Kolláth Anna. 2005. Magyarul a Muravidéken. Maribor: ZORA 39.
- Kolláth Anna. 2007. Beszámoló a határon túli magyarnyelvi kutatóműhelyek virtuális hálózatának szótárprogramjáról. *Lexikográfiai füzetek* 3. 257–271.
- Kolláth Anna. 2012. *A szlovéniai magyar nyelv a többnyelvűség kontextusában*. Bielsko-Biala/Budapest/Kansas/Maribor/Praha: ZORA 92.
- Kolláth Anna. 2016. Nyelvek, nyelvváltozatok és a modern média a kisebbségi kétnyelvűségben. In Czetter Ibolya (szerk.), *VI. Dialektológiai Szimpozium, Szombathely, 2015. szeptember 2–4*, 417–425. Szombathely: A Berzsényi Dániel Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének kiadványai / Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara; Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács.

- Kolláth Anna. 2020. A magyar nyelv muravidéki változata az új évezredben – az oktatás és a kutatás kontextusában. *Magyar Tudomány* 181 (2). 177–189. doi.org/10.1556/2065.181.2020.2.2.
- Kolláth Anna. 2021. Az iskola nyelve(i) – a Termini szótár oktatás és nevelés fogalomkörű kölcsönszavainak élete a Muravidéken. In Csernicskó István, Kozmács István (szerk.), *Kétnyelvűség – oktatás – nyelvmenedzselés. Írások, tanulmányok Vančo Ildikó születésnapjára*, 175–182. Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem.
- Kolláth Anna, Gróf Annamária. 2013. *Hungarian in Slovenia. ELDIA case-specific report*. phaidra.univie.ac.at/detail/o:356605.pdf.
- Kolláth Anna, Lehocki-Samardžić Ana, Vukov-Raffai Éva. 2021. Az oktatás terminológiája a Termini-szótárban – délszláv nyelvi kontaktusban. Megjelenőben.
- Laczkó Krisztina, Mártonfi Attila. 2004. *Helyesírás*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Lanstyák István. 2006. *Nyelvből nyelvbe*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó.
- Lanstyák István. 2008. A magyar szókészlet szétfejlődése 1918 után. In Fedinec Csilla (szerk.), *Értékek, dimenziók a magyarságtudományban*, 118–135. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság.
- Péntek János. 2004. A magyar nyelv szótárai, nyelvtanai, kézikönyvei és a határontúli Magyar nyelvváltozatok. Az MTA határontúli kutatóállomásainak feladatait is ellátó nyelvi irodák állásfoglalása. *Magyar Tudomány*. 7. www.matud.iif.hu/04jul/008.html.
- Pintér Tibor. 2017. Adatbányászat a kétnyelvűség mögött. In Benó Attila, Gúti Erika, Juhász Dezső, Szoták Szilvia, Terbe Erika & Trócsányi András (szerk.), *Tudományköziség és magyarságtudomány a nyelvi dimenziók tükrében*, 158–167. Törökbálint: Termini Egyesület. mek.oszk.hu/18600/18698/18698.pdf.
- Pusztai Ferenc szerk. 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*, 2 kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Szoták Szilvia. 2017. A Termini magyar–magyar szótár és adatbázis burgenlandi gyakorlati példái. In Fábrián Zsuzsanna (szerk.), *Szótárírás a Kárpát-medencében*, 228–240. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Szoták Szilvia. 2019. Értjük egymást? Oktatásterminológiai különbségek a Kárpát-medence magyar–magyar kommunikációjában. In Szoták Szilvia (szerk.), *Diszciplínák találkozása – nyelvi közvetítés a 21. században*, 247–259. Budapest: OFFI Zrt.
- Thomason, Sarah Grey, Terrence Kaufman. 1988. *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. Berkeley / Los Angeles / Oxford: University of California Press.

Tolcsvai Nagy Gábor. 2007. *Idegen szavak szótára*. Budapest: Osiris Kiadó.

Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.). 2017. *A magyar nyelv jelene és jövője*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Veszelszki Ágnes. 2013. Digilektus és netszótár.
www.irodalomismeret.hu/files/2013_1/veszelszki_agnes.pdf.

Internetes oldalak

termini.nytud.hu/htonline/htlista.php?action=firstpage.

fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika.